

Радаслаў Калета
Варшава

Пра беларуска-польскіх „фальшывых сяброў перакладчыка”

Сярод навуковых даследаванняў¹, якія датычаць „фальшывых сяброў перакладчыка”, амаль няма артыкулаў пра беларуска-польскіх „фальшывых сяброў перакладчыка”.

Беларуска-польскія „фальшывыя сябры перакладчыка” (міжмоўныя амонімы) – гэта беларускія словы², якія на першы погляд падобныя да польскіх і таму могуць асацыявацца з польскімі значэннямі. А польскія і беларускія значэнні якраз тут не супадаюць. Такая міжмоўная аманімія – гэта праблема не толькі перакладчыкаў, але таксама – а можа перш за ўсё – людзей, якія ведаюць, вывучаюць ці выкарыстоўваюць як беларускую, так і польскую мовы (напр., лінгвісты, выкладчыкі, студэнты, а таксама бізнесоўцы, турысты і г.д.).

У беларускай лінгвістыцы выкарыстанне ў моўнай практыцы амонімаў аналізавалася даволі шырока. Існуюць працы пра беларуска-руско-нямецкую аманімію В.А. Выхоты³, пра беларуска-італьянскую аманімію В. Скрамблевіч⁴, пра беларускую і балгарскую лексіку А.Я. Супруна⁵, пра беларуска-ўкраінскія амонімы А. Рудэнкі⁶, пра беларуска-чэшскую аманімію⁷.

¹ Гл.: R. Lipczuk, *Bibliografia na temat „faux amis”* [w:] *Problemy frazeologii i leksykografii. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Wydział Filologiczny Wszechnicy Mazurskiej Olecko, 16–17 czerwca 1999 rok*, red. A. Kątny, K. Hejowski, Olecko 2000; гл. таксама: [online], www.lipczuk.buncic.de/bib_un.htm [доступ: 01.03.2013].

² У тым ліку імёны, параўн.: R. Kalleta, *Janka, Janko, Janek czy Jan Kupała – o fałszywych przyjaciółach tłumacza na przykładzie antroponimii*, „Acta Albaruthenica” 2011, t. 11, s. 212–216.

³ В.А. Выхота, *Немецко-русско-белорусский словарь: омонимия, паронимия, полисемия*, Минск 2002. В. Выхота, *Нямецка-беларускі слоўнік „фальшывых сяброў перакладчыка”*, Мінск 2006. В. Выхота, *Нямецка-беларуска-рускі слоўнік: аманімія, паранімія, палісемія*, Мінск 2007.

⁴ В. Скрамблевіч, *Чорны: колер ці прозвішча? Да пытання пра аманімію (на матэрыяле беларускай і італьянскай моў)*, „Роднае слова” 2005, № 4, с. 87–89.

⁵ А.Е. Супрун, *Вопросы на типологическом сопоставлении на белоруската и българската лексика*, „Сопоставително езикознание” 1980, 5.5, с. 4–11.

⁶ Е.Н. Руденко, *Типология межъязыковых омонимов (на материале белорусского и украинского языков)*, *Восточные славяне: историческая и духовная общность: материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 15-летию Общества Кирилла Туровского (Гомель, 15–16 апреля 2008 г.)*, редколлегия: В.И. Коваль (отв. ред.), Е.И. Холяк, Е.В. Ничипорчик, Гомель 2008, с. 199–203. Е.Н. Руденко, *Белорусско-украинские ложные друзья переводчика*, „Язык и культура” 2009, вып. 11, т. 1 (1В), Киев, с. 321–329.

Даволі вялікая колькасць прац прысвечана беларуска-рускай аманіміі – тут варта згадаць такіх аўтараў, як А.В. Шыдлоўскі⁸, Г.А. Гальперын⁹, П.П. Шуба¹⁰, Г.Н. Аксёнова¹¹, І.С. Роўда¹², С.М. Грабчыкаў¹³, В.М. Нікалаева¹⁴, А.Я. Міхневiч¹⁵, Л.П. Кунцэвіч¹⁶, В.А. Выхота¹⁷, М.Ф. Смаршчок, Э.І. Барысаглебская¹⁸. Ёсць яшчэ *Белорусский язык для небелорусов* (А.А. Крывицкий и др., Минск 1973), дзе змешчаныя словы падобныя да рускіх, але якія маюць іншы націск, значэнне і г.д.

Згаданыя працы падрабязна апісваюць беларуска-рускую міжмоўную аманімію (часам разам з параніміяй ці палісеміяй). Некаторыя даследчыкі (напр., С.М. Грабчыкаў, А.Я. Міхневiч) аналізавалі міжмоўную аманімію ў шырокім сэнсе – разам з параніміяй, якую яны лічаць часткай аманіміі. Праф. П.П. Шуба, які аналізаваў беларуска-рускія амонімы, сцвярджаў, што да міжмоўных амонімаў належаць таксама беларуска-рускія міжмоўныя паронімы¹⁹.

-
- ⁷ Е.Н. Руденко, Н.В. Ивашина, *Чешско-белорусские квазипараллели (проблемы межъязыковой омонимии)*, „Die Welt der Slaven” 2006, LI, 2, с. 357–371. Е.Н. Руденко, Н.В. Ивашина, Л. Яновец, *Falešní přátelé překladatele. Ілжывыя сябры перакладчыка*, Praha 2006.
- ⁸ А.В. Шыдлоўскі, Пра „фальшывых сяброў перакладчыка”, „Полымя” 1970, № 3, с. 224–228.
- ⁹ Г.А. Гальперин, *Ещё раз о ложных друзьях переводчика*, „Коммуникация и обучение иностранным языкам”, Минск 1970.
- ¹⁰ П.П. Шуба, *Межъязыковая омонимия и паронимия в условиях белорусско-русского двуязычия* [в:] *Тыпалогія і ўзаемадзеянне славянскіх моў і літаратур*, Мінск 1973. П.П. Шуба, *Проблемы белорусско-русской межъязыковой омонимии и паронимии* [в:] *Проблемы преподавания русского языка в школе с белорусским языком обучения. Сборник статей*, Минск 1975, с. 14–32. П.П. Шуба, *Міжмоўная беларуска-руская аманімія і паранімія* [у:] *Пытанні білінгвізму і ўзаемадзеяння моў*, рэд. М.Б. Бірыла, А.Я. Супрун, Мінск 1982, с. 106–131.
- ¹¹ Г.Н. Аксёнова, *Русско-белорусские межъязыковые омонимы и омографы* [в:] *Вопросы преподавания русского языка в школе с белорусским языком обучения*, Минск 1978.
- ¹² И.С. Ровдо, *Межъязыковая омонимия в системе русской и белорусской лексики*, „Веснік БДУ” 1979, серыя IV, № 2, с. 29–33. И.С. Ровдо, *Типы различий в лексико-семантических системах русского и белорусского языков и межъязыковая омонимия*, „Веснік БДУ” 1980, серыя IV, № 1, с. 31–35.
- ¹³ С.М. Грабчиков, *Межъязыковые омонимы и паронимы. Опыт словаря русско-белорусских омонимов и паронимов*, Минск 1980. (Тут больш за 550 параў лексем, якія поўнаасцю альбо часткова супадаюць па гучанню, але маюць іншыя значэнні ў беларускай і рускай мовах).
- ¹⁴ В.М. Нікалаева, *Да праблемы міжмоўных эквівалентаў (на матэрыяле лексікі сучасных рускай і беларускай моў)*, „Беларуская лінгвістыка” 1979, № 16, с. 3–8.
- ¹⁵ *Белорусско-русский паралексический словарь-справочник. Пособие для учителя*, ред. А.Е. Михневич, Минск 1985.
- ¹⁶ Л.П. Кунцэвіч, *Да характарыстыкі беларуска-рускай паралексіі*, „Беларуская лінгвістыка” 1987, № 31, с. 55–61.
- ¹⁷ В.А. Выхота, *Беларуска-рускі слоўнік: міжмоўныя амонімы, паронімы і палісемія*, Мінск 2004.
- ¹⁸ М.Ф. Смаршчок, Э.І. Барысаглебская, *Беларускія аднакарэнныя і сугучныя словы з рускімі адпаведнікамі*, Мінск 2002.
- ¹⁹ П.П. Шуба, *Міжмоўная беларуска-руская аманімія...*, с. 125.

У згаданых публікацыях можна знайсці таксама падрабязную класіфікацыю беларуска-рускіх амонімаў ды тэарэтычнае апісанне розных аспектаў амонімаў у кантэксце адмысловай моўнай сітуацыі ў Беларусі – двухмоўя²⁰. Згаданыя апісанні вельмі дэталёвыя, з улікам рускай мовы і яе ролі ў Беларусі.

Варта нагадаць, што ў Інтэрнэце можна знайсці працы, у якіх гаворка ідзе пра беларуска-рускія міжмоўныя амонімы, напр., кніжка: С. Аляксандраў, Г. Мыцык, *Гавары са мной па-беларуску*²¹.

Ёсць таксама працы, прысвечаныя „фальшывым сябрам” з пункту гледжання перакладчыцкай практыкі В.П. Рагойшы²² і А.В. Шыдлоўскага²³.

Зразумела, у шматлікіх мовах выступае з’ява міжмоўнай аманіміі. Для яе наймення ў літаратуры сустракаюцца розныя навуковыя тэрміны²⁴, напр.:

- 1) англійскія: *false friends (of a translator/slavist), false cognates, misleading words (of foreign origin), deceptive words, deceptive cognates, interlinguistic lexical homonymy*;
- 2) беларускія: *фальшывыя сябры (перакладчыка)*²⁵, *ілжывыя сябры перакладчыка*²⁶, *сугучныя словы*²⁷, *псеўдаінтэрнацыянальныя словы*, *міжмоўныя амонімы/эквіваленты*, *паралексія*;
- 3) польскія²⁸: *fałszywi przyjaciele (tłumacza/slawisty), zwodnicze słowa, zdradliwe słowa/wyrazy, wyrazy o podobnym brzmieniu a odmiennym znaczeniu, homonimy międzyjęzykowe (homonimia międzyjęzykowa/międzyjęzyczna), ekwiwalenty pozorne (pozorna ekwiwalencja), mylące podobieństwa międzyjęzykowe, złudne odpowiedniki, odpowiedniki pozorne, aproksymaty, aproksymatyзмы, tautonimy, fałsi-ekwiwalenty międzyjęzykowe (fałsi-ekwiwalencja międzyjęzykowa), pułapki leksykalne, relacje mylących podobieństw międzyjęzykowych, heterosemia międzyjęzykowa, heterofemia międzyjęzykowa, paronimia międzyjęzykowa, polisemia międzyjęzykowa, analogia międzyjęzykowa, fałszywe paralele leksykalne, homonimy dwujęzyczne, homonimy międzylingwistyczne, mylące kognaty*;
- 4) рускія: *ложные (мнимые) друзья (переводчика), межъязычные омонимы*²⁹, *межъязыковые/междужычные омонимы, интернациональные*

²⁰ И.С. Р о в д о, *Межъязыковая омонимия в условиях русско-белорусского и белорусско-русского билингвизма. Автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.01; 10.02.02*, Белорус. гос. ун-т им. В.И. Ленина, Минск 1980.

²¹ С. А л я к с а н д р а ў, Г. М ы ц ы к, *Гавары са мной па-беларуску. Базавы курс клясычнае беларускае мовы*, [online], <http://knihi.com/www/padrucnik/suhucnyja.htm> [доступ: 01.03.2013].

²² В.П. Р а г о й ш а, *Проблемы перевода с близкородственных языков: белорусско-русско-украинский поэтический взаимоперевод*, Минск 1980.

²³ А.В. Ш и д л о в с к и й, *Лингвистические проблемы перевода на белорусский язык*, Минск 1978. (Тут змешчаны кароткі слоўнік беларуска-рускіх амонімаў – каля 500 параў).

²⁴ Гл.: R. K a l e t a, *Homonimia międzyjęzykowa w ogólnym i białorusko-polskim kontekście*, „Acta Albaruthenica” 2010, t. 10, s. 315–316.

²⁵ А.В. Ш ы д л о ў с к і, *Пра „фальшывых сяброў”...*, с. 224–228.

²⁶ Е.Н. Р у д е н к о, Н.В. И в а ш и н а, Л. Я н о в е ц, *op. cit.*

²⁷ С. А л я к с а н д р а ў, Г. М ы ц ы к, *op. cit.*

²⁸ Z. G r o s b a r t, *Problem mylących podobieństw międzyjęzykowych. Próba definicji i poszukiwania terminologiczne*, „Acta Universitatis Lodziensis: Folia Litteraria 9” 1982.

²⁹ Z. G r o s b a r t, *O „межъязычных омонимах”*, „Język Rosyjski” 1958, nr 6.

параллели, межъязыковые гетеронимы, ложные эквиваленты, про-вокационные или мнимые тождества, отождествляемые лексемы, обманчивые межъязыковые сходства, мнимые абсолютные эквиваленты, псевдоинтернационализмы, псевдоэквивалентные пары слов, псевдознакомые (или псевдопростые) слова, межъязыковые/ междуязычные аналогизмы, похожие (опасные, или сбивчивые) слова, слова-аналоги, двуязычная омонимия, омонимические полифраземы, ложный паралелизм, генетические интернационализмы;

- 5) українські: *фальшиві друзі (перекладача), фальшиві еквіваленти, міжмовні омоніми/паралекси/аналогізми, псевдоінтерлінгвістичність*.

Каб можна было выкарыстоўваць згаданыя навуковыя тэрміны, патрэбныя словы прынамсі дзвюх³⁰ моў, якія маюць падобную або ідэнтычную формы, але розныя значэнні. Па сутнасці, даследчыкі выбіраюць розныя крытэрыі, паводле якіх параўноўваюць лексемы некалькіх моў³¹. Можна выбраць з адной мовы толькі такія словы, якія гучаць гэтаксама на другой мове (напр.: бел. *бабка* – пол. *babka*), альбо такія, якія падобныя, але не ідэнтычныя (напр.: бел. *аповесць* – пол. *powieść*). Іншы крытэрыі – гэта значэнне: выбар толькі такіх слоў, якія падобныя/ідэнтычныя па форме, але розныя па ўсіх сваіх значэннях (напр.: бел. *сказаць* – пол. *skazać*). І наадварот, выбар такіх слоў, якія адрозніваюцца толькі некаторымі значэннямі, а іншыя супадаюць. Зразумела, можна спалучаць згаданыя прынцыпы.

Прац, прысвечаных беларуска-польскай аманіміі, вельмі мала. У 90-ыя гады П.П. Шуба сцвярджаў: „Слоўнік беларуска-польскіх і польска-беларускіх міжмоўных амонімаў і паронімаў [...] чакае свайго ўкладальніка, а сама праблема – даследчыка”³².

Некаторыя прыклады амонімаў, якія характэрныя для славянскіх моў, можна знайсці ў Інтэрнэце³³, у рамках праекта, які быў створаны немецкім славістам Данелем Бунціцам (Daniel Bunčić). Польска-беларуская табліца, якую можна папаўняць, таксама даступная ў Інтэрнэце³⁴. Кожны можа дадаць там новую інфармацыю ды выпраўляць памылкі, якія, на жаль, здаюцца, напр., замест бел. *палац* даецца русізм *дварэц*.

Крыху большы слоўнік беларуска-польскіх амонімаў быў надрукаваны намі ў артыкуле *Białoruś i Polska – rzecz o mylących podobieństwach międzyjęzykowych*³⁵, а ў дысертацыі *Białorusko-polska homonimia międzyjęzykowa* змешчаны

³⁰ Хаця можна параўноўваць і больш моў, гл. напр.: В.А. Выхота, *Нямецка-руска-беларускі слоўнік...*

³¹ Гл.: R. K a l e t a, *Rodzaje homonimii międzyjęzykowej (przegląd stanowisk)*, „Respectus Philologicus” 2013, t. 23 (28), s. 141–150 ([online], http://filologija.vukhf.lt/images/Respectus_2013_Nr23%2828%29/II_9.pdf [доступ: 01.05.2013]).

³² П.П. Ш у б а, *Польска-беларускія лексічныя аднаведнасці на сучасным этапе* [у:] *Беларуска-руска-польскае супастаўляльнае мовазнаўства і літаратуразнаўства. Матэрыялы 2-й міжнароднай навуковай канферэнцыі, Віцебск, 5–6 лютага 1993*, с. 137.

³³ Гл. [online], http://en.wikibooks.org/wiki/False_Friends_of_the_Slavist [доступ: 01.03.2013].

³⁴ Гл. [online], http://en.wikibooks.org/wiki/False_Friends_of_the_Slavist/Belarusian-Polish [доступ: 01.03.2013].

³⁵ R. K a l e t a, *Białoruś i Polska – rzecz o mylących podobieństwach międzyjęzykowych*, „Kwartalnik Polonicum” 2008, nr 7, s. 58–62.

слоўнік беларуска-польскіх амонімаў³⁶, які змяшчае 185 параў поўных амонімаў (усе значэнні якіх адрозніваюцца) з прыкладамі ўжывання ды індэксам.

У выпадку беларуска-польскіх поўных міжмоўных амонімаў можна гаварыць пра два віды амонімаў – дакладныя (калі лексемы ў абедзвюх мовах не адрозніваюцца націскам), напр. бел. з’ява і пол. *zjawą*, бел. мэта і пол. *meta* ды прыбліжаныя (калі выступае адрозненне таксама ў націску) бел. *заказ* і пол. *zakaz*, бел. *дума* і пол. *duma*.

У ніжэйпададзенай табліцы даюцца прыклады беларуска-польскіх слоў³⁷, усе значэнні якіх адрозніваюцца, нягледзячы на падобную ці ідэнтычную формы (семантычны крытэрыі)³⁸.

П/н	Слова	Чаго не азначае	Што азначае
1.	адмяніць	odmienie (змяніць, перамяніць; <i>грам.</i> праскланяць [назоўнік], праспрагаць [дзеяслоў])	1. znieść, uchylić, 2. odwołać
2.	адносны	odnosny (адпаведны)	względny
3.	ападкі	opadki (выкіды)	opady
4.	асвоіць	oswoić (прывучыць, прыручыць)	1. opanować, 2. zagospodarować
5.	астатні	ostatni (апошні)	pozostały
6.	бачны	baczny (пільны, уважлівы, асцярожны)	widoczny
7.	благі	blady (малаважны, нязначны, дробны)	zły
8.	боршч	barszcz (бурачны суп, чырвоны боршч)	barszcz ukraiński
9.	буйны	bujny (1. багаты, густы, бучны, 2. бурны)	1. rosły, duży, 2. znaczny, poważny, niespokojny, swawolny, silny, porwisty
10.	бульба	bulwa (клубень)	ziemniaki
11.	вадзіць	wadzić (перашкаджаць)	1. prowadzić, 2. wodzić
12.	ванная	wanna (ванна)	łazienka
13.	весці	wieści (весткі, паведамленні)	prowadzić, wodzić
14.	выдатны	wydatny (1. вытарклы, вытырклы, выпуклы, пукаты, 2. значны, заўважны, істотны)	1. wspaniały, znakomity, świetny, nieprzeciętny, znany, 2. celujący

³⁶ R. K a l e t a, *Białorusko-polska homonimia międzyjęzykowa*; rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. UW dr hab. Niny Barszczewskiej, Katedra Białorutenistyki, Wydział Lingwistyki Stosowanej, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2011, ss. 300 (maszynopis).

³⁷ Паводле слоўнікаў: Я.В. В о л к а в а, В.Л. А в і л а в а, *Польска-беларускі слоўнік*, пад рэд. Г.А. Цыхуна, Мінск 2004; Т. Я с і н ь с к а, А. Б а р т о ш э в і ч, *Кароткі слоўнік беларуска-польскі, польска-беларускі*, Варшава 2007; *Беларуска-польскі слоўнік*, пад рэд. Т. Х ы л я к - Ш р э д а р, Я. Г л у ш к о ў с к а й - Б а б і ц к а й, Т. Я с і н ь с к а й - С о х і, Варшава 2012.

³⁸ Больш падрабязна гл. R. K a l e t a, *O projekcie słownika białorusko-polskich „fałszywych przyjaciół tłumacza” na tle dorobku leksykografii polsko-białoruskiej*, „Studia Slavica” 2013, t. 17 (у друку).

П/н	Слова	Чаго не азначае	Што азначае
15.	выказацца	wyказа́ць ся (праявіць [паказаць] сябе)	wypowiedzieć się
16.	вымова	wymowa (вымаўленне)	wymówka, nagana, upomnienie
17.	гадаць	gadać (гутарыць, балабоніць)	wróżycь
18.	галасаваць	hałasować (шумець, гаманіць)	głosować
19.	галасаванне	hałasowanie (шум, крык)	głosowanie
20.	гарбуз	arbuz (кавун)	dynia
21.	гель	hel (гелій)	żel, pianka
22.	гераіня	heroina (gerain)	bohaterka
23.	гора	góra (гара)	smutek, zmartwienie, bieda, nieszczęście
24.	гучаць/ гучэць	huczeć (гусці, шумець)	dźwięczeń, brzmień, rozlegać się, rozbrzmiewać
25.	давесці	dowieść (даказаць)	doprowadzić
26.	даволі	do woli (шмат, уволю)	dość, dosyć
27.	даручыць	do-ręczyć (падаць, перадаць)	1. polecić, zlecić, 2. powierzyć, oddać pod opiekę
28.	даручэнне	do-ręczenie (падача, перадача, дастаўка)	polecenie, zlecenie
29.	дарэчы	do-rzeczy (1. разумна, 2. за справу)	1. w porę, w odpowiedniej chwili, 2. nawiasem mówiąc
30.	дрэва	drzewa (дрэвы)	drzewo
31.	дума	duma (гордасць, ганарыстасць)	zaduma, rozmyślanie, rozważanie
32.	ежа	jeź (вожык)	jedzenie, posiłek, pożywienie
33.	жывот	żywot (жыццё)	brzuch
34.	жылы	żyły (вены)	1. mieszkalny, 2. zamieszkaný
35.	завод	zawód (1. прафесія, спецыяльнасць 2. расчараванне)	zakład, fabryka
36.	заказ	zakaż (забарона)	zamówienie
37.	закон	zakon (ордэн)	1. prawo, ustawa, 2. zasady, reguły, wymogi
38.	законны	zakonny (ордэнскі, манаскі)	1. prawny, prawomocny, legalny, 2. uzasadniony, słuszny, sprawiedliwy
39.	запомніць	zapomnieć (забыць)	zapamiętać
40.	з’ява	zjawia (прывід, здань, мроя)	1. zjawisko, 2. scena, odsłona (sztuki)
41.	іграць	igrać (гуляць, жартаваць, забаўляцца, сваволіць)	grać
42.	казаць	kazać (загадваць)	mówić
43.	карэнны	korzenny (бакалейны)	1. rdzenny, 2. gruntowny, radykalny, zasadniczy
44.	клятва	kłątwa (праклён)	przysięga
45.	коска	kostka (1. костачка 2. кубік)	przecinek
46.	кукла	kukła (лялька)	kok
47.	ласкавы	łaskawy (літасцівы, міласэрны)	1. czuły, tkliwy, pieszczotliwy, 2. życzliwy, serdeczny, 3. łagodny, delikatny

П/н	Слова	Чаго не азначае	Што азначае
48.	лекцыя	lekcja (урок)	wykład, odczyt, prelekcja
49.	лоб	łeb (1. галава, 2. галава звера)	czoło
50.	любы	łuby (прыемны, мілы, каханы)	każdy, jakikolwiek
51.	мабыць	ma-być (мае быць)	chyba, pewnie, być może, bodajże
52.	магазін	magazyn (1. склад, 2. часопіс)	sklep
53.	мэта	meta (фініш)	cel
54.	мяч	miecz (меч)	piłka
55.	намякаць	namakać (намакаць)	robić aluzję
56.	направа	naprawa (рамонт)	w prawo
57.	ордэр	order (ордэн)	1. nakaz, 2. przydział
58.	павага	powaga (паважнасць, важнасць, сур’ёзнасць, значнасць)	poważanie, szacunek, uszanowanie
59.	параніць	poronić (неданасіць, спараніць)	zranić, skaleczyć
60.	парушыць	poruszyć (1. паварушыць, зрушыць, закрануць [пытанне], 2. усхваляваць [да слёз])	1. zakłócić, 2. naruszyć, złamać
61.	паступовы	postępowy (прагрэсіўны)	stopniowy
62.	пенсія	pensja (зарплата)	1. renta, 2. emerytura
63.	пісаць	pisać (пісаць)	siusiać
64.	плодовы	owocowy (плодавы)	owocowy
65.	поспех	powodzenie (паспешнасць)	sukces, powodzenie, osiągnięcie
66.	права	prawa (правы)	prawo
67.	пукаць	puszczać (стукаць)	puszczać baki
68.	радзіма	rodzima (айчынная, родная)	ojczyzna
69.	размоўны	rozmowny (гаваркі, гаварлівы, балбатлівы)	1. konwersacyjny, 2. kolokwialny, potoczny
70.	ранні	preranny (ранішні)	wczesny
71.	расказ	rozkaż (загад)	opowiadanie, narracja
72.	расол	rosół (бульён)	solanka, zalewa
73.	рыса	rysa (1. драпіна, 2. расколіна, трэшчына)	1. linia, 2. obszar, 3. cecha
74.	свята	święta (святая, святы)	święto
75.	сказаць	skazać (асудзіць)	powiedzieć
76.	скачок	skoczek (1. скакун, 2. вершнік)	skok
77.	скланяць	skłaniać (схіляць, нагіляць, угаворваць)	odmieniać przez przypadki, deklinować
78.	склон	skłon (нахіл, схіл)	gram. przypadek
79.	слова	słowa (словы)	słowo
80.	спрэчны	sprzeczny (супярэчлівы, супярэчны)	sporny
81.	станоўчы	stanowczy (рашучы)	1. twierdzący, pozytywny, 2. dodatni
82.	станцыя	stacja (пакой, пансіён)	stacja
83.	стоць	stół (стол)	sufit
84.	стройны	strojny (шыкоўны)	1. zgrabny, kształtny, smukły, 2. przejrzysty, konsekwentny, 3. uporządkowany, zgodny, harmonijny

П/н	Слова	Чаго не азначае	Што азначае
85.	сум	sum (сом)	1. nuda, 2. smutek, 3. tęsknota
86.	суткі	sutki (саскі, смочкі)	doba
87.	тармазіць	tarmsiē (тармасіць)	1. hamować, 2. wstrzymywać, opóźniać
88.	тлумачальны	tlumaczeniowy (перакладчыцкі)	objaśniający, opisowy
89.	ток	tok (ход)	prąd
90.	тоўсты	tlusty (тлусты)	1. gruby, 2. otyły
91.	трапіць	trapiē (турбаваць, мучыць, непакоіць)	trafić
92.	трэсці	treści (змест, інфармацыя)	trząść
93.	узрост	wzrost (рост)	wiek
94.	улева	ulewa (лівень)	w lewo
95.	умовы	umowy (дагаворы)	1. warunki, 2. zasady
96.	управа	uprawa (1. апрацоўка [зямлі], 2. вырошчванне, гадаванне)	1. w (na) prawo, 2. zarząd, kierownictwo, 3. sposób
97.	урок	urok (чароўнасць, абаянне, праклён)	lekcja
98.	устаць	wstać (1. выстаяць, устаяць [на нагах], 2. спыніцца)	1. wstać. 2. <i>непан.</i> powstać, wyniknąć
99.	чуваць	czuwać (1. не спаць, быць пільным/насяжарожаным, 2. сцерагчы)	słuchać, czuć, odczuwać
100.	чапаць	czepiać (затрымліваць, спыняць)	dotykać, ruszać

У ніжэйпададзенай табліцы змешчаныя такія прыклады польска-беларускай міжмоўнай аманіміі, калі аналізаваныя словы супадаюць хаця ў адным значэнні. Звычайна (але не заўсёды) гэта не першае значэнне абодвух слоў.

П/н	Слова	Значэнне, якое супадае	Іншыя значэнні беларускага слова
1.	аблічча	oblicze	wygląd
2.	адкрыты	odkryty	otwarty, odsłonięty, jawny
3.	адкрыць	odkryć	otworzyć
4.	адзнака	odznaka	oznaka, cecha, znak, ocena, odznaczenie, wyróżnienie
5.	адзначыць	odznaczyć	zaznaczyć, odnotować, <i>непан.</i> zauważyć, dostrzec, wyróżnić, uczcić
6.	адправіць	odprawić	wysłać, nadać, wyprawić
7.	адукцыйны	edukacyjny	oświatowy
8.	адукцыя	edukacja	oświata, nauka, wykształcenie
9.	алей	olej	oliwa
10.	багатыр	<i>фальк.</i> bohater	<i>непан.</i> mocarz, heros
11.	балота	błoto	bagno, moczary
12.	батон	baton	bułka barowa
13.	бой	bój	bitwa, walka
14.	буфет	bufet	kredens

П/н	Слова	Значэнне, якое супадае	Іншыя значэнні беларускага слова
15.	выбрацца	wybrać się	wydostać/wydobyć się, wyprowadzić się
16.	вывад	wywód	wniosek, konkluzja
17.	вызначыць	wyznaczyć	określić, ustalić
18.	выключэнне	wykluczenie	wyjątek
19.	гадзіна	непан. godzina	godzina
20.	гром	grom	grzmot, huk
21.	гуляць	hulać	bawić się, grać, spacerować, igrać
22.	гасцінец	gościniec	prezent
23.	дабрацца	dobrać się	dotrzeć, dojsć, dobrać
24.	дадатны	dodatni	twierdzący, pozytywny
25.	дастаць	dostać	wydostać, wyjąć, zdobyć, osiągnąć
26.	двор	dwór	podwórze, podwórko, gospodarstwo, zagroda
27.	забяспечыць	zabezpieczyć	zaopatrzyć, zapewnić, dostarczyć
28.	загінуць	zaginać	zginąć, przepaść, zniknąć
29.	закрыты	zakryty	zamknięty, nakryty, przykryty
30.	закрыць	zakryć	zamknąć, nakryć, przykryć, zasłonić
31.	запусціць	zapaść	rzucić, cisnąć, uruchomić
32.	здаць	zdać	przekazać, oddać, wynająć, poddać
33.	камера	kamera	izba, komora, cela, dętka
34.	карта	karta	mapa
35.	кватэра	kwatery	mieszkanie
36.	край	kraj	brzeg, skraj, krawędź, kraina
37.	крыўда	krzywda	obraza
38.	крыўдзіць	krzywdzić	obrażać
39.	крэсла	krzesło	fotel
40.	ліст	list	liść, arkusz
41.	ласка	łaska	pieszczota, życzliwość, serdeczność
42.	мазаць	mazać	smarować, brudzić, bazgrać
43.	мазь	maź	maść
44.	марка	marka	znaczek, znak, cecha
45.	мелкі	miałki	płytki
46.	менавіта	mianowicie	właśnie
47.	месяц	miesiąc	księżyc
48.	набыць	nabyć	zdobyc
49.	ніякі	nijaki	żaden
50.	пагарда	pogarda	lekceważenie
51.	парны	parny	do pary, parzysty, podwójny
52.	патрабаваць	potrzebować	żądać, wymagać
53.	пераходны	przechodni	przejściowy
54.	погляд	pogląd	spojrzenie
55.	прыкладны	przykładowy	stosowany
56.	прэмія	premia	nagroda
57.	рабочы	robotczy	robotniczy
58.	разлічыць	rozliczyć	obliczyć, przewidzieć, ustalić
59.	распісацца	rozpisać się	podpisać, pokwitować, wziąć ślub cywilny
60.	сталасць	stałość	dojrzałość
61.	сіні	siny	jasnogrnatowy, ciemnoniebieski

П/н	Слова	Значэнне, якое супадае	Іншыя значэнні беларускага слова
62.	таксама	tak samo	również, także
63.	трактаваць	traktować	rozważać, omawiać, dyskutować, tłumaczyć, абл. częstować
64.	туман	tuman	1. otumanienie, 2. перан. niepewność, niejasność, zagadkowość
65.	тэрапеўт	terapeuta	internista
66.	тэрміновы	terminowy	pilny, niezwłoczny
67.	удар	udar	uderzenie, odgłos, cios
68.	ціск	ucisk	ciśnienie
69.	шына	szyna	1. obręcz koła, 2. opona, 3. эл. przewód szynowy
70.	шэрсць	sierść	wełna, futerko

Умоўныя скарачэнні: абл. – абласное слова, грам. – граматыка, перан. – пераноснае значэнне, фальк. – фальклор, эл. – электратэхніка

Вельмі цікавай з’яўляецца міжмоўная аманія некалькіх (трох, чатырох і больш) славянскіх моў, таму што пры іх параўнанні бачныя супольныя карані ці гістарычныя семантычныя змены, якія сёння адрозніваюць паасобныя словы, нягледзячы на іх падабенства па форме. *Фальшывыя сябры* могуць быць прычынай непаразумення³⁹:

„З фальшывымі сябрамі перакладчыка трэба ўсяляк змагацца, бо яны ставяць рэчы з ног на галаву, робяцца крыніцай шматлікіх непаразуменняў, уводзяць у зман чытача”⁴⁰.

Яны бываюць крыніцай моўных памылак⁴¹, хаця часта могуць наўмысна выкарыстоўвацца ў каламбурах, рэкламах ці ў камедыях як мастацкі сродак дзеля стварэння гумару. Але гэта ўжо тэма іншага артыкула.

Radosław Kaleta

False friends in Belarusian-Polish translation

A b s t r a c t

The paper reviews translators’ false friends (in a broad sense of the term) in two Slavic languages: Polish and Belarusian. There are not many materials concerning Belarusian-Polish false friends, let alone a dictionary. The paper reviews articles concerning false friends in Belarusian and in other languages and many different terms and definitions describing false friends. Various types of Belarusian-Polish false friends are described and compared on the basis of examples taken from dictionaries and books. The analysis shows that false friends in Belarusian-Polish translation are a topic worth exploring that is yet to be described in a good dictionary.

³⁹ Гл. R. Kaleta, *Homonymia międzyjęzykowa...*, s. 321.

⁴⁰ А. Шыдлоўскі, *op. cit.*, с. 224.

⁴¹ Гл. Р. Калета, *Цяжкаясьці польскае мовы – памылкі беларусаў, якія вывучаюць польскую мову*, „Arche” 2010, № 4, с. 396–397.